

Posudek

na diplomovou práci

Petry Butzke

Symbolika užovky v litevském folkloru

Diplomová práce Petry Butzke zaměřena na „rozbor symboliky užovky a její úlohy v žánrech litevského folkloru“. Je třeba říci, že tento způsob nahlížení na folklorní látku není nový a překvapující. Práce posledních let jen hemží analýzou jednotlivých živočichů, živých tvorů ve folkloru. Nejčastěji jsou analyzováni tvorové totemoví. Zvláštní oblibu tradičně sklízí plazi. Z děl monografického rázu zde lze vzpomenout na populární knihu Prane Dundulienė *Žaltys ir jo simboliai lietuvių liaudies mene ir žodinėje kūryboje*. A tak se stává tradicí, nevím zda dobrou, že málokteré číslo současných *Tautosakos darbai* se obejde bez článku o medvědovi, vlkovi, koze, včele, koníkovi apod. Tím dobře známým směrem se ubírá i práce diplomantky.

Není pochyb, že význam užovky v litevském prostředí je skutečně mimořádný a jedinečný. Z folkloru se užovka propíčila i do ryze literárního prostředí. Nacházíme tady román *Žalčio žvilgsnis* S. T. Kondratose, poemu *Eglė žalčių karalienė* S. Nėrisove, *Broliai devyni* J. Marcinkevičiuse apod. Literární recepce užovky je nastíněna v kapitole 5.2 – *Trumpa žalčio motyvo apžvalga lietuvių literatūroje*. Škoda, že se autorka omezila pouze na stručný výčet. Podrobnější výklad by jistě lepe vystihl neopakovatelnost litevské kulturní zkušenosti. Avšak souhlasíme s možným protiargumentem, že by to bylo na další samostatnou práci.

Jeden za druhým P. Butzke přesvědčivě a dost systematicky probírá folklorní žánry, ve kterých lze vystopovat symboliku užovky. K přednostem předložené práce patří ta okolnost, že autorka se neomezuje na již známé příklady a pečlivě hledá další a další užitečné texty. Avšak s čím osobně zásadně nemůžu souhlasit – je zvolená metoda. P. Butzke je totiž horlivou zastánkyní dnes populární mytologické školy litevské folkloristiky. Proto určující kapitolu diplomové práce, zdá se, tvoří kapitola druhá *Žalčių funkcijos baltų pagonių tikėjime*. Z ní autorka vychází, a navazuje na ni svůj další výklad. Nacházím zde četné citace a odkazy na díla velice podezřelé kvality. Myslím si, že často jsou bez sebemenšího kritického postoje přebírány názory a konstrukce řady autorů beletristů. Kupříkladu zde nacházíme panteon pohanských božstev od pana Beresnevičiuse. Bohužel často je přebírána i jeho kategorická stylistika, kde skoro každé nad míru problematické tvrzení doprovází poznámka *neabejotinai*. Ale striktní věda nás výslovně nutí pochybovat a vyhledávat věcné argumenty. Snaha o rekonstrukci rekonstrukcí nestačí. Opakovaně se setkáváme například s tvrzením, že theonim *Andajus* „nepochybně“ pochází od subst. *vanduo*. Děje se to tak pravděpodobně proto, že existuje pevná snaha propojit užovku s božstvím *Andajus*, ale především s takzvanou vodní sférou. Avšak jsou i jiné způsoby vysvětlení, který jsou jako nehodící se Beresnevičiusevi a spol. opomíjeny (např. *ant + diev-*). V této kritice by bylo jistě možné pokračovat dál, avšak ta pramení ze zcela jiného přístupu ke zkoumání folklorní látky. Jakožto zastávce jiného názoru nesouhlasím s vymezením symbolu jako takového (s. 9: „do folkloru symbol přichází z mytologie“, dál s. 10) a s mnohým dalším, avšak uznávám, že tato práce je vypracovaná podle jiných kritérií a standardu, které v současné době, řekl bych – bohužel, převládají.

Z hlediska mytologů práci můžeme hodnotit na výbornou. Já však nejvíc oceňuji snažení o co možná největší záběr pramenů a zdrojů, svědomitost při hledání odborné literatury.

K drobným výtkám patří: občasná neúplnost ve vysvětlujících poznámkách (chybí paginace, tečka, číslo syžetu podle katalogu AT), technické nesrovnalosti (třeba se sanskritem), jazykové překlapy. Kapitulu *Maldos žalčiui* na základě žánrové podstaty by bylo logičtější umístit v návaznosti na kapitolu *Užkalbėjimai nuo gyvačių įgelimo*.

Ilja Lemeškin
21.1.2010

